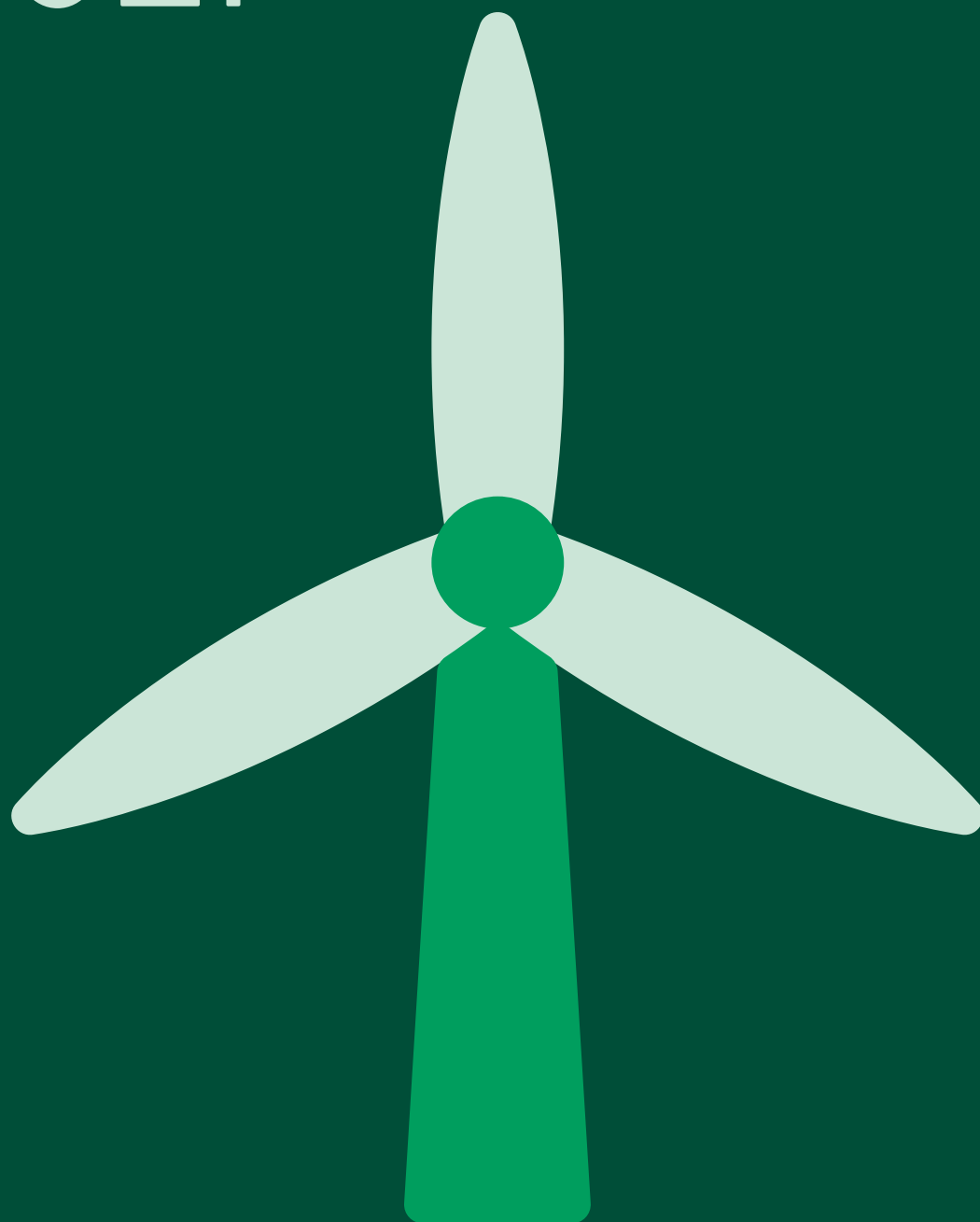

Rapport om samfundsansvar 2021

Indhold

Forord	5
Introduktion til PenSam	6
PenSam som ansvarlig investor	7
Kortlægning af ESG-arbejdet over årene	8
Vores vej til en bæredygtig fremtid	10
Bæredygtighedsrisici	11
Milepæle i 2021	12
Forventede aktiviteter i 2022	13
PenSam's fokusområder i investeringsforvaltningen	14
Klima	15
Fair skat	16
Arbejdstagerrettigheder	17
Bæredygtigt byggeri	18
Ansvarlige investeringer i PenSam	20
Eksklusion	21
Aktivt ejerskab	22
Impact investering	24
PenSam som ansvarlig arbejdsplads	26
Klimarapportering	28

Forord

Midt i en global sundhedskrise er det afgørende ikke at tabe momentum i den grønne omstilling. I årets løb har vi heldigvis set eksemplar på handlekraft, da EU's klimalov blev endeligt vedtaget og verdens statsledere på COP26-konferencen i Glasgow gav hinanden håndslag på et opgør med kul og fossile brændsler, samt på at holde liv i Paris-aftalens målsætning om en global temperaturstigning på maksimalt 1,5 grader.

Som institutionel investor oplever vi generelt i samfundet også en stigende opmærksomhed om sektorens centrale rolle i at fremme den grønne omstilling og bæredygtige udvikling generelt. Hvordan den rette balance mellem aktivt ejerskab og frasalg af aktier ser ud er igen til debat, og NGO'er og erhvervsmedier screener løbende sektorens investeringsporteføljer for, om kapitalen nu også allokeres til langsigtede bæredygtige aktiviteter.

PenSam har i løbet af 2021 arbejdet målrettet med at rydde ud af porteføljens investeringer i olie, gas og kul. De fossile frasalg skyldes ikke kun et ønske om at sænke udledningen af CO₂ fra investeringsporteføljen. Vi er en langsigtet investor med den kerneopgave at sikre vores pensionskunder en økonomisk tryk alderdom. Så når vi sælger ud af det "sorte" - og vægter op af de grønne investeringer - er det fordi, vi ikke længere forventer et profitabelt afkast på aktiverne på sigt. Tværtimod.

Forude venter imidlertid en sværere øvelse end at sælge fra. Gennem dialog og aktivt ejerskab vil PenSam søge at gøre sin indflydelse gældende over for de selskaber i investeringsporteføljen, som i dag ikke kan prale af at være klassens grønne dreng, men som vi har tiltro til kan og vil omstille forretningsmodellen i de kommende år. I Danmark kan vi i den henseende vise pragteksemplet på, at det kan lade sig gøre - forvandling fra Dong til Ørsted - og disse grønne omkalfatringer af kerneforretningen skal vi støtte op om. Det er vores pligt som institutionel investor.

Som ansvarlig investor hilser vi derfor EU-taksonomien velkommen, idet taksonomien kommer med en længe ventet klassificering af, hvad der kan defineres som en grøn investering. På denne vis bliver det forhåbentligt mere transparent og sammenligneligt på tværs af brancher og sektorer, hvilke selskaber, som er grønne, og dermed hvor kapitalen skal lægges for at understøtte den grønne omstilling fremadrettet.

I lighed med tidligere år har skat været et fokusområde i 2021 - både hos PenSam og på den globale scene.

Dagsordenen er vigtig for PenSam, eftersom fair skat - korrekte skattebetalinger - er et bærende element i understøttelsen af en velfungerende offentlig velfærdssektor, som størstedelen af PenSam's medlemmer er ansatte i. Derfor har vi i løbet af året blandt andet øget vores engagement og dialoger med udvalgte selskaber og sektorer for at bane vejen for en mere ansvarlig skatteadfærd i fremtiden.

På den internationale politiske scene er der desuden vedtaget flere ambitiøse skatteaftaler, der støtter op om PenSam's skattedagsorden. Mest banebrydende må siges at være OECD-landenes aftale om en fælles global minimums-selskabsskat på 15 pct. for at imødegå den stigende internationale skattekonkurrence, og EU-aftalen om en offentlig tilgængelig land-for-land-rapportering for mere åbenhed om multinationale selskabers skattebetalinger. For PenSam's vedkommende skal aftalerne gerne betyde, at det fremover bliver mere transparent at navigere i, hvilke selskaber, der støtter op om en ansvarlig skatteadfærd, og hvilke selskaber, der bevidst bøjer skattereglerne til det yderste eller helt omgår dem.

I nærværende rapport udfolder vi PenSam's arbejde med samfundsansvar. Det sker med et forankret fokus på vores arbejde med at integrere sociale-, ledelsesmæssige- og miljø- og klimafaktorer i vores investeringsarbejde. De såkaldte "ESG-faktorer". Rapporten præsenterer desuden nogle af de aktiviteter, vi kigger ind i, i det kommende år, blandt andet byggeri og ejendomsdrift, som står for en ikke uvæsentlig andel af udledningen af CO₂.

God læselyst.

Torsten Fels
Adm. direktør, PenSam

Introduktion til PenSam

PenSam leverer arbejdsmarkedspensioner til FOA's faggrupper. Faggrupperne består af lønmodtagere i både kommuner, regioner og private virksomheder. Derudover tilbyder PenSam bank- og forsikringsprodukter til pensionsmedlemmerne og deres familier gennem PenSam Bank og PenSam Forsikring.

Som arbejdsmarkedspensionselskab er PenSam's overordnede formål at sikre medlemmer og deres familier sikkerhed og forsørgelse ved sygdom, invaliditet, død og alderspensionering gennem supplerende arbejdsmarkedspensioner. Formålet udgør i sig selv et samfundsansvar og efterleveres ved at have et kontinuerligt fokus på omkostningseffektivitet, forståelse for vores medlemmers behov og ved at sikre attraktive pensionsafkast, der kan bidrage til tilværelsen, når PenSam's medlemmer går på pension.

PenSam står på ryggen af aftaler mellem arbejdsmarkedets parter og spiller gennem kerneforretningen en væsentlig rolle i den offentlige økonomi i Danmark. Derfor har PenSam en særlig forpligtelse til at udvise engagement og tage ansvar i pensionspolitiske dagsordener, der kan bidrage til en positiv samfundsudvikling, og på denne vis sætte fokus på udfordringer og løsninger, som det nuværende pensionsystem byder PenSam's medlemsgrupper.

Som institutionel investor er PenSam endeligt sit samfundsansvar bevidst ved at tage ansvar og agere meningsdanner inden for området af ansvarlige investeringer. Denne ansvarstagen gælder særligt i forhold til at understøtte globale klimamålsætninger og sikre en progressiv udvikling inden for den grønne omstilling samt ved at sætte fokus på vigtigheden bag en ansvarlig virksomhedsdrevet skatteadfærd.

PenSam's arbejde med samfundsansvar understøttes af indre værdier som ansvarlighed og ordentlighed. Værdierne er integreret i PenSam's virksomhedskultur, forretningsførelse og investeringsforvaltning og udgør dermed fundamentet i PenSam som pensionselskab, institutionel investor og arbejdsgiver.

PenSam's rapport om samfundsansvar består af tre dele.

- **Den første – og mest omfattende del** – sammenfatter årets aktiviteter og arbejdet med samfundsansvar og integration af ESG-faktorer i investeringsforvaltningen.
- **Den anden del** handler om PenSam som arbejdsplads og ansvarlig arbejdsgiver og indeholder i den forbindelse en ESG-nøgletaloversigt, der viser de senere års positive udvikling internt i PenSam.
- **I den sidste del** klimarapporteres der i overensstemmelse med branchehenstillingen fra brancheorganisationen Forsikring & Pension.

PenSam som ansvarlig investor

Kortlægning af ESG-arbejdet over årene

Som institutionel investor spiller PenSam en central rolle i at fremme den bæredygtige udvikling inden for klima og miljø samt sociale- og ledelsesmæssige forhold. Det gør vi ved at sikre, at kapitalen – vores medlemmers pensionsmidler – allokeres til bæredygtige aktiviteter og ved at gøre vores indflydelse gældende i de selskaber, vi investerer i.

PenSam har længe haft fokus på at integrere ESG-forhold i investeringerne, fordi vi som investor har et reelt ønske om at bidrage til den bæredygtige udvikling, og fordi vi over tid har set en stigende sammenhæng mellem bæredygtige investeringer og attraktive afkast. Arbejdet med at tage samfundsansvar for det omkringliggende samfund

begyndte allerede i 00'erne med enkelte tiltag, hvor PenSam frasolgte flere amerikanske selskaber herunder Wal-Mart, Samsung og Coca-Cola på grund af uansvarlig forretningsadfærd.

Særligt de seneste fem år er PenSam's arbejde med at integrere ESG-forhold i investeringsforvaltningen intensiveret og gjort langt mere systematisk og datadrevet og med udgangspunkt i konkrete måltal og politikker.

PenSam's arbejde med samfundsansvar de seneste fem år:

2016

- PenSam ekskluderer selskaber i porteføljen med over 30 pct. eksponering til kul (udvinding og afbrænding)

2017

- PenSam ekskluderer tobaksselskaber fra investeringsporteføljen
- PenSam begynder at foretage en ESG-vurdering og -rating af alle eksterne forvaltere

2018

- Med udgangspunkt i Verdensmålene vedtages det, at PenSam skal have særligt fokus på skat, klima og arbejdstagerrettigheder i arbejdet med ESG
- PenSam udarbejder og vedtager en skattepolitik, der skal bidrage til at sikre, at selskaberne i investeringsporteføljen betaler korrekt skat

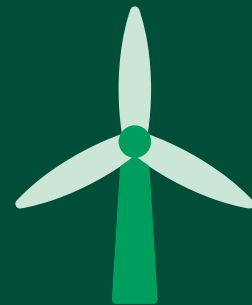
2020

- PenSam overgår til MSCI Bæredygtigt Benchmark for aktieporteføljen. I den forbindelse foretages et stort frasalg af fossile selskaber i porteføljen
- PenSam nedsætter eksklusionsgrænsen for selskaber relateret til kul fra 30 pct. til 5 pct.
- PenSam tilslutter sig pensionsbranchen skattekodeks for unoterede investeringer

2019

- PenSam iværksætter et nyt program med 21 multinationale selskaber om skatteengagement, der blandt andet skal bidrage til at øge transparensen i deres skattebetalinger
- PenSam sætter klimamål om, at 10 pct. af porteføljen skal understøtte den grønne omstilling ved udgangen af 2025
- PenSam indgår i det globale investorinitiativ, Climate Action 100+ mhp. at reducere CO₂-udledningen i mere end 161 multinationale selskaber

2021

- PenSam overgår til et klimavenligt benchmark i porteføljen for virksomhedsobligationer
- PenSam initierer nyt fokusområde for bæredygtigt byggeri med en række mål frem mod 2025
- PenSam tilslutter sig Paris Alignment Investment Initiative med tilhørende målsætninger om blandt andet at være klimaneutral i 2050
- PenSam vedtager ny klimastrategi: CO₂-udledningen inden for tre aktivklasser skal reduceres med 44 pct. inden 2025

Vores vej til en bæredygtig fremtid

I PenSam vedtager vi løbende nye målsætninger, i takt med at arbejdet med bæredygtighed udvikler sig, og der kommer ny lovgivning at efterleve. Overblikket viser nogle af de aktuelle mål, vi arbejder mod, for en mere bæredygtig fremtid.

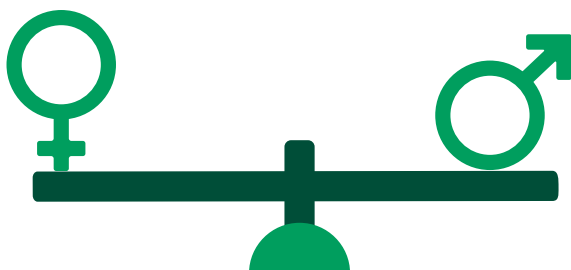

Klimamål:

Mål 2050: PenSam's investeringsportefølje skal være klimaneutral.

Mål 2025: PenSam skal reducere CO₂-udledningen med 44 pct. inden for tre aktivklasser (globale aktier, kreditobligationer og danske ejendomme).

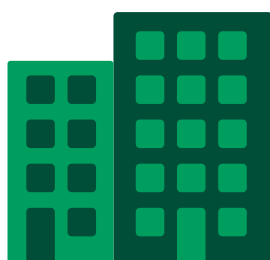
Mål 2025: 10 pct. af investeringerne i pensionskonceptet Fleksion skal understøtte den grønne omstilling.

Mål inden for Sociale- og ledelsesforhold:

Skat: Alle PenSam's investeringsaktiver skal understøtte en ansvarlig skatteadfærd.

Arbejdstagerrettigheder: Alle PenSam's investeringsaktiver skal efterleve internationale principper om menneskerettigheder og arbejdstagerrettigheder.

Miljøsmål:

Bæredygtigt byggeri: DGNB-certificere en femtedel af ejendommene i den danske ejendomsportefølje. Forbedre energimærkningen med 25 pct. på ejendomme i den danske ejendomsportefølje.

Bæredygtighedsrisici

PenSam's arbejde med ansvarlige investeringer er centralt, idet det understøtter målet om at varetage de forsikredes interesser bedst muligt og sikre et godt afkast under hensyntagen til risiko, og at der som investor løftes et samfundsansvar. En forudsætning for alt arbejde med ansvarlige investeringer er derfor, at arbejdet understøtter opnåelse af et tilfredsstillende afkast. Herunder har PenSam fokus på at sikre, at investeringsporteføljen er robust over for den effekt, som udviklingen inden for bæredygtighed, de såkaldte bæredygtighedsrisici, og ansvarlighed har på investeringerne.

Arbejdet med ansvarlige investeringer kommer til udtryk gennem de tre tilgange: **eksklusion**, **aktivt ejerskab** og **impact investering**.

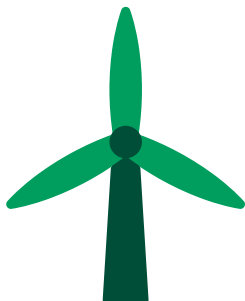
Der foretages eksklusion af selskaber og lande/ statsobligationer, som ikke ønskes i PenSam's porteføljer. Eksklusion foretages som følge af, at disse på lang sigt vurderes at medføre bæredygtighedsrisici, som ikke kompenseres via et højere forventet afkast. Desuden ekskluderes investeringer, der ikke lever op til PenSam's værdier og holdninger. En forudsætning for alle eksklusioner er, at disse udgør så begrænset en del af investeringsuniverset, at de ikke påvirker muligheden for at optimere det samlede afkast-/risikoforhold i porteføljen.

Aktivt ejerskab handler om at påvirke selskaber i en ønsket retning og oftest i samarbejde med andre investorer. Aktivt ejerskab kan i nogle tilfælde opfattes som et alternativ til eksklusion af et selskab. Frem for at ekskludere kan PenSam således gennem det aktive ejerskab søge at påvirke selskabet til at fjerne bæredygtighedsrisici og/eller leve op til PenSam's værdier og holdninger.

Impact investeringer omfatter investeringer, der understøtter en ønsket retning, fx klimarelaterede investeringer som solcelle- og vindmølleparker. Det er en forudsætning for denne type investeringer, at det forventede afkast er tilfredsstillende i forhold til risikoen.

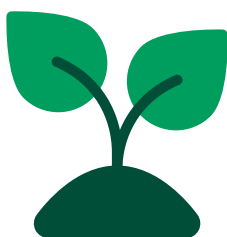
PenSam's tre tilgange til ansvarlige investeringer vil blive udfoldet i et senere afsnit i rapporten.

Milepæle 2021

Paris Aligned Investment Initiativ

PenSam har tilsluttet sig det ambitiøse klimainitiativ Paris Aligned Investment Initiative. Tilslutningen er et tilsagn om at have en CO₂-neutral investeringsportefølje i 2050.

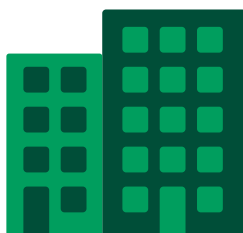
Klimavenligt benchmark

PenSam har omlagt kreditporteføljen til et mere klimavenligt benchmark og i den forbindelse solgt de CO₂-tungeste investeringer fra.

Mål om 44 pct. reduktion på tre aktivklasser

PenSam har vedtaget nye CO₂-mål frem mod 2025. Aktieporteføljens aftryk skal reduceres med 50-60 pct., kreditporteføljens CO₂-aftryk skal nedbringes med 30-40 pct., og i den danske ejendomsportefølje skal der foretages en CO₂-reduktion på ca. 20 pct. Samlet skal CO₂-aftrykket på de tre aktivklasser nedbringes med 44 pct. frem mod 2025 set i forhold til 2019. CO₂-målet skal ses som et delmål mod klimaneutralitet i 2050.

Ny strategi for ejendomsporteføljen

En ny 2025-strategi for PenSam's danske ejendomsportefølje er blevet vedtaget med henblik på at arbejde mere målrettet med bæredygtigt byggeri og ejendomsdrift.

PenSam har lempet kriterierne for eksklusion af kul

Tidligere har der været en eksklusionsgrænse for kulrelaterede aktiviteter på 5 pct. af omsætningen. Denne grænse er nu ændret, således at der fremover kan investeres i forsyningsvirksomheder, som er godt på vej til at udfase deres eksponering til kul og er i en proces til at overgå til vedvarende energi.

Forventede aktiviteter i 2022

Flere dialoger med interessenter

PenSam vil fortsætte med at prioritere den konstruktive dialog med NGO'er, interessenter og beslutningstagere om PenSam's centrale rolle som institutionel investor i den bæredygtige omstilling.

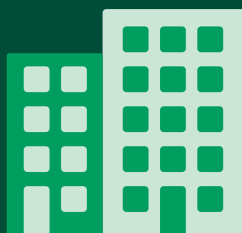
Rapportering efter EU-taksonomi

EU's taksonomi pålægger inden for den nære fremtid finansielle virksomheder som PenSam at rapportere om klima og bæredygtighed i investeringsporteføljen. PenSam ser positivt på taksonomien, idet den bliver et opslagsværk for, hvad der kan klassificeres som en grøn investering og dermed gør det lettere at gennemskue, om en investeringen understøtter en bæredygtig udvikling.

Afsøge markedet for grønne obligationer

Udbuddet af grønne obligationer stiger. Blandt andet har den danske stat annonceret, at den åbner for udstedelse af grønne obligationer. PenSam vil i 2022 afsøge markedet og mulighederne for at investere heri.

Eksekvere på bæredygtighedsstrategi

I 2022 skal PenSam eksekvere på den bæredygtighedsstrategi for den danske ejendomsportefølje, som blev vedtaget i 2021. Blandt mange gode tiltag vil PenSam arbejde på at få DGNB-certificeret seks ejendomme.

Udøve mere aktivt ejerskab

PenSam vil arbejde mere fokuseret med aktivt ejerskab for at bidrage til at reducere bæredygtighedsrisici i de selskaber, hvor vi kan se evnen og viljen til at omlægge til en mere bæredygtig forretningsmodel i de kommende år.

Dialoger om skatteadfærd

Overvågningen af de selskaber, vi investerer i, skal styrkes gennem aktivt ejerskab og dialog med henblik på at forbedre deres skatteadfærd, så den er tilsvarende PenSam's politik og værdier.

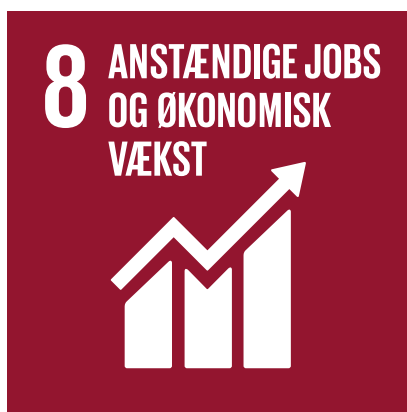
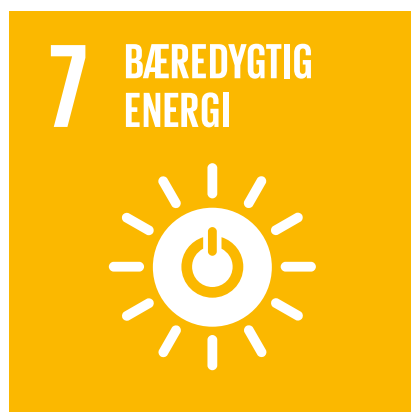
PenSam's fokusområder i investeringsforvaltningen

PenSam's arbejde med ansvarlige investeringer tager afsæt i en række internationalt anerkendte konventioner, principper og retningslinjer. Det gør vi for at sikre en ansvarlig forretningsadfærd i overensstemmelse med den globale udvikling inden for områderne klima, miljø samt sociale og ledelsesmæssige forhold.

I henhold til FN's 17 Verdensmål for Bæredygtig Udvikling har PenSam besluttet at arbejde fokuseret med 6 Verdensmål. Det handler om Verdensmålene inden for Klima (nr. 7, 9 og 13), Fair skat (nr. 10), Arbejdstagerrettigheder (nr.8) og Bæredygtige byer og lokalsamfund (nr. 11).

PenSam's ansvarlige investeringer understøtter blandt andet:

- UN Global Compact's 10 principper om god forretningsadfærd inden for miljø, menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder og korruption.
- COP21 Paris-aftalens målsætning om en maksimal, global temperaturstigning på 1,5 grader.
- OECD's guidelines for multinationale selskaber om anbefalinger til ansvarlig virksomhedsadfærd.
- FN's 17 Verdensmål for en Bæredygtig Udvikling.

Fokusområde: Klima

PenSam har fokus på, at både unoterede og noterede investeringer støtter op om den grønne omstilling og tager hensyn til klimarelaterede forhold. PenSam har i den forbindelse sat en målsætning om, at CO₂-udledningen på tværs af aktivklasserne 'globale aktier', 'kreditobligationer' og 'danske ejendomme' skal reduceres med 44 pct. inden udgangen af 2025.

Målet om en reduktion på 44 pct. skal ses som et delmål mod total klimaneutralitet i investeringsporteføljen i 2050. Det sker som led i PenSam's tilslutning til klimainitiativet Paris Aligned Investment Initiative. PenSam søger derfor at investere i aktiver med et grønt sigte, ligesom der er frasolgt kul-, tjæresand- og olieselskaber for at nedbringe PenSam's investeringer i fossile brændstoffer.

PenSam er desuden en del af pensionsbranchens betingede tilsagn om at investere 350 mia. kr. i den grønne omstilling frem mod 2030, der blev meldt ud i efteråret 2019 på et FN-møde i New York. Siden tilsagnet i New York har PenSam investeret ca. 4 mia. kr. i den grønne omstilling.

PenSam har arbejdet struktureret med at integrere klimaforhold i investeringsporteføljen siden 2016, hvor de første selskaber med mere end 30 pct relateret til udvinding eller afbrænding af kul blev ekskluderet. Selskaber relateret til udvinding af tjæresand er sidenhen blevet ekskluderet, da udvinding af tjæresand er meget forurenende og CO₂-udledende.

I 2019 ekskluderede PenSam 26 selskaber i olieindustrien ud fra en vurdering af, at disse selskaber er særligt eksponerede og mindst forberedte, når det handler om

klimaforandringerne og grøn omstilling. Disse eksklusioner er ikke kun sket ud fra et klimahensyn, men også ud fra en risikobetragtning. Selskaberne risikerer at blive forældede i en relativ nær fremtid og blive udkonkurreret af fremtidens energikilder, hvilket er en uholdbar investering for en langsigtet investor som PenSam.

PenSam har de senere år haft et struktureret fokus på at indarbejde klimaforhold og -perspektiver i investeringsforvaltningen i takt med den stigende interesse for den grønne omstilling i det omkringliggende samfund.

Konkret i 2021 har PenSam omlagt kreditporteføljerne til at følge mere klimavenlige benchmark og året før, i 2020, omlagde PenSam sin samlede aktieportefølje til at følge MSCI ACWI Climate Change Index. Begge indeks er mere eksponerede mod selskaber, der vil drage fordel af klimaforandringerne og mindre eksponeret til selskaber, der vil blive påvirket negativt. Omlægningen af porteføljerne medførte blandt andet en række frasalg af selskaber eksponeret mod fossile brændstoffer.

Efter omlægningen af aktie- og kreditporteføljen samt yderligere eksklusion af kulselskaber er der foretaget en beregning af PenSam's CO₂-udledning (carbon footprint). Målingen viser bl.a., at aktieporteføljens udledning er ca. 55 pct. lavere end det sammenlignelige markedsindeks.

I de kommende år vil PenSam fortsætte arbejdet med at integrere klimarisici i investeringsprocessen, både hvad angår fysiske- og transitionsrisici. Bl.a. vil der løbende blive arbejdet med scenarieanalyser ved forskellige temperaturstigninger og indvirkningen på fx aktieporteføljen.

Investering i vindmøllepark og ny grøn batteriteknologi

PenSam har de seneste år investeret massivt i klima- og infrastrukturprojekter inden for vedvarende energikilder. Investeringerne tæller blandt andet vindmølleparker, solceller og elektrificering. Det gør vi for at fremme den grønne omstilling, men også fordi det er en god investering for vores medlemmer – både i dag og i fremtiden.

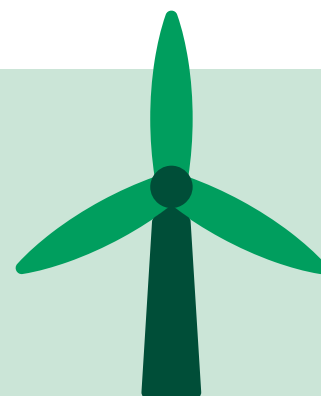
I løbet af 2021 har PenSam blandt andet investeret i:

Vindmøllepark i Litauen

I november 2021 har PenSam investeret i tre onshore vindmølleparker i Litauen. Vindmølleparkerne har en effekt på 186 MW og vil årligt producere strøm svarende til et årligt strømforbrug for 128.000 danske husstande – og dermed spare klimaet årligt for 40.000 tons CO₂-udledning. Det forventes, at vindmølleparkerne vil være i drift i 2022.

BESS – ny grøn batteriteknologi

I februar 2021 har PenSam investeret i BESS, Battery Energy Storage Systems, som producerer en ny batteriteknologi, der lagrer den grønne strøm fra solcellerlæg i Californien, så strømmen også kan benyttes efter solnedgang. Batterierne er blandt de første og største af sin slags i hele verden og vil kunne lagre energi i en størrelsesorden, der svarer til næsten 13.000 fuldt opladte Tesla Model 3.

Fokusområde: Fair skat

Fair skat er et naturligt fokusområde for PenSam, eftersom virksomhedernes skattebetalinger er afgørende for en velfungerende offentlig velfærdssektor, som størstedelen af PenSam's medlemmer er ansat i og i øvrigt er afhængige af i pensionstilværelsen. Korrekte skattebetalinger er med andre ord med til at sikre tilstrækkelig med kvalificeret arbejdskraft i velfærdssektoren og garantere alle danskere et økonomisk råderum til en værdig pensionstilværelse.

Som ansvarlig investor er det vigtigt for PenSam at bidrage til at udvikle det nationale og internationale skatteområde. Derfor har PenSam formuleret sin egen skattepolitik, hvor det i bund og grund siges, at alle selskaber, som PenSam investerer i, skal betale deres skat i henhold til den gældende lovgivning, både hvad angår lovens bogstav og intention. Vi har også en forventning om, at vores samarbejdspartnere udviser en skatteadfærd, der er i overensstemmelse med PenSam's skattepolitik. Samtidigt opfordrer vi kraftigt til, at vores samarbejdspartnere og de selskaber, vi investerer i, vedtager deres egen skattepolitik. Politikken skal gerne sikre opfyldelse af enhver gældende skattelovgivning i det respektive land, og at der ikke foretages handlinger, som bevidst strider imod OECD's BEPS-anbefalinger.

PenSam har derudover tilsluttet sig et fælles skattekodeks for den danske pensionssektor, som indeholder principper og anbefalinger for unoterede investeringer. Gennem tilslutningen har PenSam forpligtet sig til at sikre, at alle kapitalforvaltere, der samarbejdes med, bestræber sig på at overholde gældende skattelovgivning og praksis i de lande, hvor investeringerne er foretaget.

Alle PenSam's aktier og kreditobligationer bliver løbende overvåget for skatteproblematikker. Overvågningen sker blandt andet gennem PenSam's samarbejdspartner, screening- og engagementbureauet Sustainalytics, og hvis det hænder, at PenSam bliver gjort opmærksom på, at et selskab har udvist en uansvarlig skatteadfærd, vil investeringen blive taget op til overvejelse. I PenSam mener vi nemlig ikke, at aggressiv skatteplanlægning bidrager til det langsigtede afkast på investeringerne. Tværtimod.

Men presset på selskaberne for at forbedre skatteadfærden er nødt til at komme fra flere sider. PenSam har gennem længere tid efterspurgt et øget politisk fokus på at komme problemerne med aggressiv skatteplanlægning til livs. Derfor er det værd at glæde sig over årets to politiske aftaler på skatteområdet - OECD's aftale om en ensartet global minimums-selskabsskat på 15 pct. og en kommende EU-aftale om offentlig

land-for-land rapportering. PenSam's håb er, at aftalerne kommer til at bidrage til et opgør med landenes usunde konkurrence i selskabsskat og sikre fuld åbenhed i selskabernes skattebetalinger til gavn for særligt investorsiden.

Taxation 2.0

Et centralt værktøj til at sikre en bedre skatteadfærd blandt selskaber, der investeres i, er gennem dialog.

Derfor har PenSam siden sidste år i regi af Sustainalytics, og i samarbejde med en række andre store institutionelle investorer, været i dialog med 21 multinationale selskaber med henblik på at forbedre deres generelle skatteadfærd.

Selskaberne tæller blandt andre Bayer, Merck KGaA, Apple, eBay, SAP og Johnson & Johnson, og fokuset er blandt andet på at øge selskabernes transparens i skattepolitikker, skattebetalinger og land-for-land rapportering.

Gennem dialog-programmet, kaldet taxation 2.0, bliver selskaberne halvårligt vurderet ud fra specifikke parametre, og selvom dialogen endnu er spæd, kan der generelt opleves fremgang blandt flere af selskaberne.

Seneste måling viser blandt andet, at 57 pct. (12) af selskaberne har gjort store fremskridt, fx ved at offentliggøre deres skattestrategier og ulovliggøre brugen af skattelylande.

Dialog-programmet med de 21 selskaber varer indtil 2023, og det er forventningen, at der vil ske yderligere betydelige fremskridt blandt mange af selskaberne.

Fokusområde: Arbejdstagerrettigheder

Som arbejdsmarkedspensionsselskab for medlemmer ansat i velfærdssektoren er menneskerettigheder, og herunder arbejdstagerrettigheder, et naturligt fokusområde for PenSam.

PenSam's investeringer overvåges derfor løbende for kritisable forhold eller brud på konventioner og internationale aftaler om menneskerettigheder og arbejdstagerrettigheder.

PenSam's arbejde tager afsæt i FN's Retningslinjer for Menneskerettigheder og Erhvervsliv, som udgør en overordnet ramme for erhvervslivets ansvar for menneskerettigheder, samt konventioner fra ILO, Den Internationale Arbejdsorganisation, som er FN's faglige organ for arbejdsmarkedsspørgsmål.

ILO arbejder for at bekæmpe fattigdom og fremme social retfærdighed gennem en række konventioner om grundlæggende arbejdstagerrettigheder, som blandt andet tæller konventioner mod tvangsarbejde og børnearbejde og konventioner for at fremme sikkerhed, sundhed og ordentligt arbejdsmiljø på arbejdspladsen.

PenSam's investeringer foretages med respekt for disse internationale konventioner, og bliver PenSam bekendt med, at konventionerne ikke overholdes, går PenSam i dialog med selskabet og/eller ultimativt ekskluderer selskabet fra porteføljen.

Per ultimo 2021 har PenSam ekskluderet 13 selskaber på baggrund af manglende respekt for arbejdstagerrettigheder. De ekskluderede selskaber tæller blandt andre Target og WalMart for manglende adgang for ansatte til at organisere sig i fagforeninger.

Dialog om forhold i Myanmar

Som ansvarlig investor tager PenSam dialog med selskaber, der er investeret i, for at fremme en bedre adfærd. Denne fremmende dialog er blandt andet foretaget med det franske energiselskab TotalEnergies for overtrædelse af menneskerettigheder gennem deres forretningsaktiviteter i Myanmar.

På baggrund af TotalEnergies samarbejde med MOGE, Myanmar Oil and Gas Enterprise, der er ejet af Myanmar's regering og militærregime, er TotalEnergies anklaget for at stå i ledtog med militærregimet, som den seneste tid har underkastet befolkningens demokrati og udvist manglende overholdelse af FN's retningslinjer for menneskerettigheder.

I regi af Sycomore Asset Management og en række andre store institutionelle investorer, har PenSam derfor indledt en fremmende dialog med TotalEnergies og understreget alvorligheden – og de afstedkommende investeringsrisici – ved forbindelsen til det myanmarkske militær og stat. Samtidig er der stillet krav om at øge transparensen vedr. kontrakten med MOGE.

Foreløbigt har dialogen med Total Energie været åben og fremmende. Der udestår dog fortsat en del ubesvarede spørgsmål, hvorfor investorpresset fortsætter.

Fokusområde: Bæredygtigt byggeri

Arbejdet med bæredygtigt byggeri er i 2021 vedtaget som et prioriteret fokusområde som følge af PenSam's stigende investeringer i danske ejendomme og øget fokus på at sikre bæredygtige hensyn ved opførelse af nye og renovering af eksisterende ejendomme.

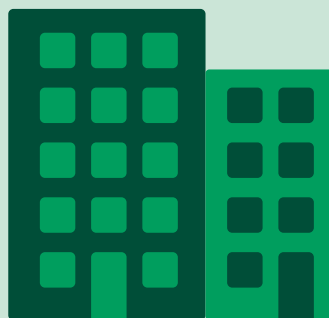
Med den nye strategi på området for bæredygtigt byggeri ønsker PenSam at foretage markante reduktioner af CO₂-udledningen i den danske ejendomsportefølje samt integrere miljømæssige og sociale forhold i byggeriet ved at have fokus på drifts- og energioptimering, biodiversitet samt bedre trivsel og rammer for at skabe "det gode liv" for PenSam's lejere.

Målsætningerne for strategiarbejdet med bæredygtigt byggeri er, at PenSam ved udgangen af 2025 har:

- reduceret CO₂-udledningen i den danske ejendomsportefølje med 50 pct.
- forbedret energimærkerne med 25 pct.
- udbredt ladestandere på 5 pct af alle p-pladser i ejendomsporteføljen.
- certificeret 20 pct. af ejendommene.

Certificeringen skal ske med udgangspunkt i DGNB-standarden, som er et kvalitetsstempel på bæredygtigheden i ejendommen eller ejendomsprojektet. For at PenSam's ejendomme kan blive DGNB-certificeret kræver det, at der er inkluderet social-, miljø- og økonomisk bæredygtighed i byggeriet og driften, og at perspektiverne er vægtet ligeligt. Eksempelvis skal der være et fair og proportionelt forhold mellem byggeomkostninger og drift over for energiforbrug, indeklime og ejendommens akustik.

Det indledende arbejde med bæredygtigt byggeri er i gang, og det er forventningen, at PenSam allerede ved udgangen af 2022 blandt andet har certificeret seks ejendomme og igangsat flere pilotprojekter med fokus på cirkulær økonomi for at tilgodese klimaet og miljøet i ejendommene.

DGNB-certificeringer på Frederiks Brygge

PenSam har sammen med Velliv i 2021 igangsat et arbejde med at DGNB-certificere de 13 ejendomme, som pensionselskaberne ejer sammen på Frederiks Brygge i København.

Det indledende analysearbejde viser, at der med en række tiltag og handlinger kan opnås en "sølv-certificering" af to erhvervsjendomme efter DGNB BIU (Building in Use) standarden, og at der kan opnås "guld-certificering" af de resterende 11 boligejendomme.

PenSam og Velliv vil i 2022 og de efterfølgende år arbejde videre med at opnå og forbedre certificeringen af ejendommene, som har været i drift i 1-5 år. Arbejdet vil blandt andet bestå af:

- **Klima:** Plan for minimering af energiforbruget gennem øget fokus på brugen af vedvarende energikilder og reduktion af drivhusgasser.
- **Miljø:** Forbedring af affaldsstrategien gennem indsamling af regnvand og gråt spildevand samt øget fokus på håndtering og genanvendelse af affald.
- **Social:** Sikring af et godt indeklime, skabelse af levedygtige byområder samt bidrage til at skabe bedre inklusion, sundhed og trivsel.
- **Økonomi:** Udarbejdelse af bæredygtig indkøbs- og driftsstrategi og handlingsplan, der identificerer ejendommens mest omkostningseffektive vej til implementering af klimatilpassede tiltag.

Ansvarlige investeringer i PenSam

I PenSam ser vi det som en central opgave at holde høj selvjustits med alle vores investeringer – nuværende som potentielle.

PenSam's investeringsporteføljer bliver derfor jævnligt overvåget og screenet med henblik på at sikre, at alle selskaber lever op til PenSam's principper for ansvarlighed og ordentlighed – og samtidig understøtter fokusområderne inden for klima, fair skat, arbejdstagerrettigheder og bæredygtigt byggeri.

PenSam har anlagt en tilgang til arbejdet med ansvarlige investeringer, som generelt kan opdeles i tre elementer:

Eksklusion

Investeringer, der ikke ønskes i porteføljen, fx selskaber relateret til kontroversielle våben, tobak og kul.

Aktivt ejerskab

Investeringer i selskaber, hvor PenSam, typisk i samarbejde med andre investorer, forsøger at påvirke selskaber og andre aktører i en ønsket retning.

Impact investeringer

Investeringer, der foretages med henblik på at understøtte en ønsket udvikling, fx vindmølleenergi.

Eksklusion

PenSam ser sig løbende nødsaget til at ekskludere selskaber fra investeringsporteføljen som følge af manglende overholdelse af menneske- og arbejdstagerrettigheder, involvering i korrupsionsager eller grundet miljø- og klimaudfordringer. Der ekskluderes desuden løbende selskaber relateret til specifikke industriområder, som fx kontroversielle våben- og tobak- eller fossile selskaber relateret til kul, olie, gas, tjæresand og kul, der ikke viser transition eller ambitioner for en grøn omstilling af kerneforretningen. Endeligt ekskluderes selskaber på baggrund af internationale sanktioner. I øjeblikket er der ca. 325 selskaber på PenSam's eksklusionsliste.

Eksklusion af selskaber sker blandt andet på baggrund af tilvejebragt information af vores samarbejdspartner på ESG-området, Sustainalytics, som halvårligt – eller efter behov – foretager overvågningsrapporter af PenSam's noterede investeringsportefølje. Overvågningen sker med udgangspunkt i FN Global Compacts 10 Principper for god forretningsadfærd og resulterer i en række anbefalinger, som PenSam herefter tager stilling til. For så vidt angår de unoterede investeringsaktiver, foretager PenSam selv overvågningen med bistand fra eksterne forvaltere.

Der foretages desuden fravalg af selskaber gennem PenSam's brug af det klimavenlige benchmark, MSCI Climate Change, som løbende integrerer forhold om klimarisici i den globale aktieportefølje. Ved overgangen til det nye indeks blev adskillige selskaber fravalgt af

PenSam's aktieportefølje, fordi de ikke understøttede benchmarkets krav til bæredygtige investeringer. Det samme gør sig gældende for såkaldte "high yield" og "emerging markets" obligationer, hvor PenSam's investeringer følger et skræddersyet klimavenligt benchmark, der er udarbejdet i samarbejde med Blackrock.

PenSam ekskluderer også lande, hvorfra der ikke kan investeres i statsobligationer og statsejede selskaber. Eksklusion af lande sker ud fra en struktureret tilgang, hvor landene bliver vurderet ud fra en ESG-score, sanktionerede lande, EU's sortliste for skattely samt PenSam's egne vurderinger. I øjeblikket er der 37 lande på eksklusionslisten, og i løbet af 2021 er lande som Zimbabwe og Akvorital Guinea blandt andet blevet tilføjet på listen på baggrund af lave ESG-scores.

Overblikket over samtlige selskaber og lande, PenSam har ekskluderet, fremgår af eksklusionslister, som kan findes på vores hjemmeside.

Eksklusion eller relation?

PenSam ekskluderer løbende selskaber inden for den fossile sektor. Det sker for at bakke op om Paris-aftalens mål og for at reducere den finansielle risiko i forhold til de selskaber, som ikke forventes at klare sig godt i den grønne omstilling.

Hvis fossile energiselskaber omvendt udviser ambitioner og handlingsplaner for en grøn omkalfatring af kerneforretningen – en "Ørsted", som det populært kaldes i indforståede kredse – kan PenSam vælge at fastholde investeringen. For det er sådan, PenSam som institutionel investor for alvor kan være med til at skabe en reel effekt i arbejdet for at understøtte den grønne omstilling. Blandt andet derfor har PenSam valgt at inkludere investeringer i forsyningselskaberne RWE og ENEL i investeringsuniverset, til trods for, at selskabernes aktiviteter relateret til kulproduktion overstiger vores tolerancegrænse.

Hvis "sorte" selskaber omvendt ikke udviser ambitioner for en grøn transformation, vil selskaberne blive ekskluderet fra porteføljen. Det skete blandt andet over en bred kam, da PenSam allerede i 2019 ekskluderede 26 olieselskaber.

Aktivt ejerskab

I PenSam ønsker vi at påvirke de selskaber, som vi investerer i, til at arbejde i en mere ansvarlig retning – det kalder vi aktivt ejerskab. PenSam går derfor løbende i dialog med selskaber, når der opstår kritiske sager – og hvis et selskab ikke viser evne eller vilje til at håndtere situationen kan sidste udvej være, at PenSam sælger investeringen og udelukker selskabet for fremtidige investeringer.

For PenSam er aktivt ejerskab en integreret del af arbejdet som ansvarlig investor – dels fordi rollen som institutionel investor forpligter, dels fordi selskaber har behov for ejere, der kan tage aktiv del i en konstruktiv dialog. Dermed bakker PenSam op om anbefalingerne fra Komitéen for god selskabsledelse om aktivt ejerskab.

PenSam's aktive ejerskab foregår primært på tre niveauer:

1. Dialoger med selskaber i samarbejde med Sustainalytics og via andre investorer
2. Stemmeafgivning på generalforsamlinger i samarbejde med ISS Proxy Voting
3. PenSam's direkte dialog med udvalgte selskaber

Dialoger med selskaber i samarbejde med Sustainalytics og andre investorer

Sammen med PenSam's samarbejdspartner på ESG-området, Sustainalytics, går PenSam løbende i dialog med selskaber i investeringsporteføljen, som vi ønsker ændrer retning til en mere ansvarlig adfærd. Det kunne fx være selskaber, der udviser en uansvarlig skattemæssig praksis, selskaber der benytter sig af børnearbejde, eller selskaber, der bidrager negativt til den grønne omstilling. Dialogen gennem Sustainalytics sker ofte sammen med en række andre store institutionelle investorer – på denne vis kan vi nemlig mobilisere maksimal "pres" over for det respektive selskab til at ændre adfærd og retning.

Den løbende overvågning af PenSam's selskaber sker, som beskevet under foregående afsnit, med hensynstagen til selskabernes efterlevelse af internationale konventioner, der er omfattet af blandt andet FN's Global Compacts 10 principper om respekt for menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder, miljø og klima samt antikorruption. Gennem denne overvågning vurderes det, om der er sket normbrud, og hvis det er tilfældet, igangsættes en såkaldt "engagement-proces" (dialog), hvor der opstilles mål

for, hvilke ændringer selskabet bør foretage for at ændre praksis. Igennem processen vurderes selskabet løbende for fremskridt, og hvis der ikke sker en positiv udvikling, kan det i sidste instans medføre, at selskabet ekskluderes fra PenSam's investeringsportefølje.

I løbet af 2021 har Sustainalytics, på vegne af PenSam, været i dialog med 63 selskaber om 71 sager i forhold til overtrædelse af internationale normer. Heraf er 8 sager i 7 selskaber blevet løst, ligesom der er sket fremskridt i mange af de øvrige selskaber.

2021-indsatsen har resulteret i, at PenSam ultimo 2021 er i dialog med 56 selskaber om 63 sager. Sagerne tæller blandt andre:

- Amazon på baggrund af selskabets udfordringer med arbejdstagerrettigheder
- Swedbank på baggrund af selskabets udfordringer med forretningsetik
- Volkswagen på baggrund af selskabets udfordringer med klima og miljø
- Apple på baggrund af selskabets udfordringer med skat
- Nestle S.A på baggrund af selskabets udfordringer med børnearbejde i kakaoindustrien

Overblikket over samtlige selskaber, PenSam er i dialog med, fremgår af observationslisten, som kan findes på vores hjemmeside.

Udover dialogen via Sustainalytics indgår PenSam til tider også i andre engagement-processer sammen med andre investorer, bl.a. har vi i samarbejde med Nordea en dialog vedrørende opførelse af et kulfyret kraftværk i Vietnam samt dialog med TotalEnergie via Sycamore Asset Management.

Stemmeafgivning på generalforsamlinger i samarbejde med ISS Proxy Voting

PenSam samarbejder med ISS Proxy Voting om den løbende stemmeafgivning på generalforsamlinger, hvor der stemmes efter PenSam's retningslinjer. Principielt stemmes der på alle generalforsamlinger, hvor PenSam er aktionær, og hvor der vurderes et behov for at mobilisere et pres på selskabet på baggrund af en uansvarlig adfærd.

PenSam har i 2021 stemt på 2.226 generalforsamlinger, og der er på 938 generalforsamlinger stemt imod ét eller flere forslag fra ledelsen.

PenSam har i alt stemt på 25.757 forslag, og på 2.241 forslag, svarende til ca. 8,7 pct., er der stemt imod ledelsens anbefalinger. De fleste stemmer imod ledelsen er inden for områderne governance og aflønning.

PenSam har på 34 generalforsamlinger stemt for 36 forslag, der fremmer den grønne omstilling. Forslagene har blandt andet drejet sig om, at selskaber skal følge Paris-aftalen, øget transparens og mål for reduktion af CO₂-udledning, diverse klimarapporter m.m.

I Danmark har PenSam stemt på 19 generalforsamlinger, og der er på 12 generalforsamlinger stemt imod ét eller flere forslag fra ledelsen.

Et overblik over, hvordan PenSam har stemt på de enkelte generalforsamlinger kan læses på vores hjemmeside.

PenSam's direkte dialog med udvalgte selskaber

Som en yderligere tilgang til aktivt ejerskab, går PenSam i dialog med udvalgte danske selskaber om at ændre adfærd eller transformere sig i en ønsket ansvarlig retning.

PenSam er ikke i øjeblikket i direkte dialog med danske virksomheder. PenSam har dog inden for de sidste par år været i dialog med Danske Bank og Nordea om forskellige problematikker blandt andet cum-ex-sagen og Danske Banks hvidvaskag i Estland.

Dialog gennem Climate Action 100+

PenSam deltager i investorsammenslutningen Climate Action 100+, som er en sammenslutning mellem 617 af verdens største investorer, med samlet 65 billioner USD under forvaltning. Formålet er at påvirke 167 af verdens største CO₂-udledere til at leve op til Paris aftalen og begrænse CO₂-udledningen fra deres aktiviteter. Det vurderes, at de 167 selskaber tegner sig for ca. 80 pct. af udledningen fra den globale industri. Foreløbigt har tiltaget været en succes, da det er lykkedes at komme i god dialog med mange virksomheder, ligesom en del selskaber har opsat mål for at reducere CO₂-udledningen.

Impact investering

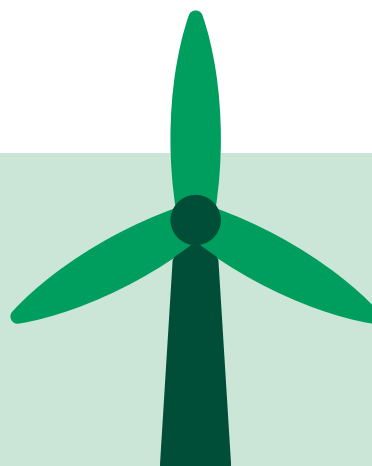
Som en tilgang til PenSam's arbejde med ansvarlige investeringer foretager PenSam løbende "impact investeringer". Impact investeringer er karakteriseret ved at fremme en direkte positiv social, miljø- eller klimamæssig udvikling.

PenSam foretager primært impact investeringer inden for klimaområdet, hvor der blandt andet investeres i direkte infrastruktur inden for vedvarende energi, samt grønne- og sociale obligationer.

De seneste par år har PenSam blandt andet foretaget betydelige impact investeringer inden for vedvarende energi både i Danmark og i udlandet. Det gælder fx opførelsen af en onshore vindmøllepark i det sydlige USA samt solcelleparker i Californien og Texas, der sammenlagt fylder et areal svarende til 1.300 fodboldbaner.

PenSam's impact investeringer foretages ofte i samarbejde med den danske kapitalforvalter, AIP Management. I regi af AIP er PenSam blandt andet gået sammen med PKA om en ny fond på 30 mia. kr., som de næste 3-4 år skal investere massivt i store klima- og infrastrukturprojekter primært i Europa og Nordamerika. Udover at skabe et godt langsigtet afkast til PenSam's medlemmer er ambitionen med fonden at yde et klart bidrag til at mindske klimaforandringerne og medvirke til den grønne omstilling.

I de kommende år vil PenSam fortsætte sine impact investeringer inden for sol- og vindenergi, elektrificering og lagring m.m. Samtidig vil der fokuseres på grønne- og sociale obligationer i regi af nationale og supranationale institutioner.

Impact investering i vindmøllepark i Texas

En af PenSam's største impact investeringer, der forventes færdigafsluttet snarest, er etableringen af en vindmøllepark i Texas til en samlet værdi af 1,2 mia. kr. Investeringen er foretaget i samarbejde med PKA i regi af AIP Management.

Det er den danske vindmøllefabrikant Vestas, der skal levere i alt 65 møller til Vindparken. Med et vingefang på 162 meter og en tårnhøjde på op til 166 meter er det en af Vestas største vindmøller på land til dato.

Samlet forventes parken at producere vedvarende energi tilsvarende det årlige forbrug af 275.000 danske hjem.

PenSam som ansvarlig arbejdsplads

PenSam har siden 2020 opgjort ESG-nøgletal (Environment, Social and Governance) efter den vejledning, som er udarbejdet af FSR – danske revisorer, Nasdaq og Finansforeningen.

PenSam har og vil fortsat have fokus på udviklingen inden for alle tre områder miljø, sociale forhold og governance.

PenSam's egen CO₂ udledning er udtrykt ved CO₂e, scope 1 og scope 2, der vedrører direkte emissioner fra egne kontorbygninger samt køretøjer, herunder emissioner hos energiproducenter af indkøbt elektricitet og fjernvarme. PenSam's egen CO₂ udledning viser en faldende trend over de seneste fire år.

CO₂e, scope 3 viser PenSam's CO₂-beregninger for investeringer i aktier, virksomhedsobligationer, og ejendomme.

Dette nøgletal viser ligeledes en faldende trend over de tre år, der er med i tabellen, hvilket skyldes et fald i udledningen i alle 3 aktivklasser.

Faldet i udledningen fra aktie- og virksomhedsporteføljen skyldes et bevidst valg om at reducere eksponeringen mod meget CO₂-udledende selskaber i specielt den fossile industri.

Reduktionen i udledningen fra den danske ejendomsportefølje siden 2019, hvor porteføljen i samme periode er steget med ca. 1/3, skyldes en fokuseret strategi om at reducere energiforbruget i ejendomme, hvilket vil blive fortsat de kommende år i forbindelse med PenSam's bæredygtighedsstrategi for ejendomsporteføljen.

ESG Nøgletal

	Notation	2021	2020	2019	2018
Miljødata					
CO ₂ e, scope 1	Tons	15	20	22	23
CO ₂ e, scope 2	Tons	120	91	377	431
CO ₂ e, scope 3	Tons	360.742	391.231	615.220	-
heraf aktieportefølje (noterede aktier)	Tons	135.876	124.347	302.450	-
heraf virksomhedsobligationer	Tons	223.520	265.659	311.228	-
heraf danske ejendomme	Tons	1.346	1.225	1.542	-
Energiforbrug	GJ	5.674	5.531	5.656	6.496
Vedvarende energiandel	%	62	56	13	17
Vandforbrug	m ³	1.595	1.753	2.225	1.853

Sociale data					
Fuldtidsarbejdsstyrke	FTE	206	203	200	212
Kønsdiversitet	%	56	57	56	58
Kønsdiversitet for øvrige ledelseslag	%	50	41	45	38
Lønforstel mellem køn	Gange	1,3	1,3	1,3	1,4
Medarbejderomsætningshastighed	%	16	14	18	12
Sygefravær	Dage/FTE	4,3	5,0	5,3	5,2

Ledelsesdata					
Bestyrelsens kønsdiversitet	%	29	29	14	13
Tilstedeværelse på bestyrelsesmøder	%	96	96	89	89
Lønforstel mellem CEO og medarbejdere	Gange	4,9	4,8	4,7	4,5

Kønsdiversitet er opgjort som andelen af kvinder. Lønforstel er mænds løn i forhold til kvinders løn.

Metode for opgørelse af nøgletal: Der henvises til årsrapporten 2021 for PenSam Pension.

Klima- rapportering

Klimarapportering jf. branchehenstillingen fra Forsikring & Pension

Klimarapportering	Enhed	Mål	2021	2020	2019
Investeringens CO ₂ – aftryk					
Liv					
CO ₂ -udledning fra investeringsaktiver*	Tons	O	360.742	391.231	615.220
CO ₂ -aftryk	Tons/mio. kr.	O	5,2	6,6	10,8
Aktivt engagement i klimforbedringer					
Liv					
Aktivt ejerskab	(Henvisning)	F	Redegørelse for anbefalinger om god selskabsledelse 2021		
Dialoger ifbm. aktivt ejerskab					
• dialoger om klimaforandringer	stk.	F	209		
• dialoger i alt	stk.	F	1.678		
Ejendomsinvesteringers bæredygtighed	(henvisning)	F	Politik og retningslinje for ansvarlige investeringer og aktivt ejerskab		
Skade					
Dialoger om energiforbedringer m.m. i forbindelse med kundekontakter	(henvisning)	F	Kortlægning igang		
Bæredygtighed i forretningsmodeller					
Liv					
Tilslutning til Paris-aftalen	(henvisning)	F	Politik og retningslinje for ansvarlige investeringer og aktivt ejerskab		
Skade					
Udbetalinger til skadesforebyggelse	%	F	0		
Virksomhedens egne udledninger					
Liv og skade					
CO ₂ -Scope 1	Tons	O	15		
CO ₂ -Scope 2	Tons	O	120		
Vedvarende energihandel					
• Indkøbt	%		62		
• Egenproduceret	%		0		
Energiforbrug	GJ		5.674		

Metode for opgørelse af nøgletal: Der henvises til Forsikring & Pensions branchevejledning for klimarapportering.

*Dækker over udledningen på tværs af tre aktivklasser, som er 'globale aktier', 'kreditobligationer' og 'den danske ejendomsportefølje'

PenSam